

1984, 2. listopadu – *Žádost mluvčích Charty 77 Václava Bendy, Jiřího Rumla a Jany Sternové a Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných prezidentu republiky Gustávu Husákovi o prominutí zbytku trestu Rudolfu Battěkovi a byru Socialistické internacionály o podporu v této věci, v příloze životopis Rudolfa Battěka (dokument Charty 77 č. 18/1984).*

Již více než čtyři roky je vězněn významný český socialista a aktivista hnutí za lidská práva ing. Rudolf Battěk, mluvčí Charty 77 a člen VONS: provinil se toliko svými občanskými postoji a důsledným bojem za dodržování platných československých zákonů. Navzdory rozhořčení naší i mezinárodní veřejnosti nad jeho „případem“ nejenže nebyl propuštěn, ale počátkem roku 1984 byl dokonce přerážen do přísnějších podmínek politické izolace. Přes svůj věk – dnes se dožívá šedesáti let – a vážnou chorobu má strávit ve vězení ještě třináct měsíců a po propuštění bude další tři roky vystaven tzv. „ochrannému dohledu“. Podle dosavadních zkušeností s uplatňováním tohoto dohledu u politických vězňů (v jejichž případech je už sám o sobě absurdní) se bohužel musíme obávat, že půjde fakticky o domácí vězení, v mnoha případech tíživější než vězení skutečné. Odsouzený je totiž vydán téměř neomezené a naprosto nekontrolované svévoli policejních orgánů, které rozhodují jak o detailních podmínkách jeho života, tak o tom, kdy je zapotřebí ho znovu poslat do vězení, protože podle jejich mínění podmínky ochranného dohledu v něčem porušil. Přitom v případech politických vězňů nejenže nejsou respektovány jejich oprávněné rodinné, sociální a kulturní potřeby (jak to vyžaduje zákon o ochranném dohledu, jinak velice pochybný), ale policejní svévolí jsou automaticky postihováni rodinní příslušníci odsouzených a celé jejich okolí. Neboť zde přece není cílem zákonem deklarovaná resocializace údajného provinilce, nýbrž naopak jeho vydělení ze společnosti, zpřetrhání všech jeho sociálních vazeb.

Naléhavě proto apelujeme na prezidenta republiky, aby použil svých pravomocí a zbytek trestu ing. Rudolfa Battěka zrušil. Takové rozhodnutí by bylo nejen výsostně humanitním aktem, ale současně alespoň částečnou nápravou zjevných křivd, ke kterým v Battěkově případě došlo – a bez nápravy křivd není ozdravení poměrů v naší společnosti vůbec myslitelné. Apelujeme také na celou světovou veřejnost. Speciálně pak žádáme o podporu ty politiky, jimž je Rudolf Battěk názorově blízký a jejichž hlas by mohl příslušné rozhodnutí významně ovlivnit.¹

V příloze zveřejňujeme životopis Rudolfa Battěka, který blíže seznamuje s jeho osobou, dílem i občanským úsilím a objasňuje i podrobnosti jeho politického pronásledování.

dr. Václav Benda
mluvčí Charty 77

Jiří Ruml
mluvčí Charty 77

Jana Sternová
mluvčí Charty 77

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Čs. liga pro lidská práva, člen Mezinárodní federace pro lidská práva

Ing. Rudolf Battěk,
který letos 2. listopadu oslaví ve vězení své šedesátiny, patří k předním představitelům sociálně demokratické opozice a hnutí za lidská práva v Československu. Rudolf Battěk je silný člověk. Určujícím rysem jeho osobnosti je hluboký pocit odpovědnosti, pramenící z jeho mravního založení a intenzivně pěstované spirituality. Tato odpovědnost prolíná jeho úvahami, politickými a literárními texty i praktickým jednáním. Její neodmyslitelnou součástí je Battěkův originální a laskavý humor.

Ing. Rudolf Battěk pracoval do r. 1969 v Socialistickém ústavu² Československé akademie věd. Zkoumání společenské odpovědnosti jedince ho vedlo k zájmu o filozofické otázky a k pozornému sledování politiky, k níž Battěk přistupuje především z etických pozic, jako humanista, demokrat a socialista. Protože nevstoupil do Komunistické strany Československa, mohl se výrazněji politicky projevit až v demokratičtějších poměrech roku 1968. Uplatnil se jako čelný funkcionář odborů v Československé akademii věd

a stal se poslancem České národní rady. Podílel se také na rozvoji demokratické občanské iniciativy – Klubu angažovaných nestraníků (KAN), jehož byl místopředsedou.

V srpnu 1969, při prvním výročí vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa, předává Rudolf Battěk oficiálním místům petici deseti politických a kulturních činitelů, v níž poukazují na nebezpečí normalizace pro vývoj společnosti. Za to byl zbaven poslanecké imunity a ve svých pětácti letech poprvé uvězněn. Tehdy se ještě fakticky hlasovalo: je jedním z paradoxů tzv. konsolidace, že zatímco část komunistických poslanců v předsednictvu ČNR se vzepřela stranické kázni a hlasovala proti Battěkovu vydání, bylo potřebné většiny dosaženo poslušnými hlasy bezpartijních poslanců. Po třinácti měsících byl bez soudu propuštěn, a protože se nesměl vrátit do Československé akademie věd, živil se jako noční hlídač. V prosinci 1971 byl zatčen znovu. Obvinění bylo rozšířeno o účast na vydání textu informujícího občany o jejich zákonných právech při volbách, včetně práva nevolit. Byl odsouzen za podvracení republiky ke třem a půl letům vězení.³

Jeho korespondence z ruzyňské věznice, později samizdatově vydaná pod názvem „Eseje z ostrova“, je výrazem neotřesitelné lidské důstojnosti tváří v tvář nespravedlnosti a přemoci [sic] – stala se první vlašťovkou tohoto žánru, který se v následujícím desetiletí v Československu nedobrovolně velice rozhojnil.

Ani dlouhé věznění neodvrátilo Rudolfa Battěka od prosazování lidských práv a spravedlnosti. Jako jeden z prvních podepsal prohlášení Charty 77 – občanské iniciativy vycházející z ratifikace mezinárodních paktů o lidských právech československým státem a dovolávajících se jejich důsledného dodržování. Se zkušenostmi politického vězně byl zakládajícím členem Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. Počátkem roku 1980 se stal mluvčím Charty 77.

V politické oblasti se Rudolf Battěk podílel na vzniku prohlášení „Sto let českého socialismu“, které znovu připomíná ideály a cíle socialismu a srovnává je s nynější československou skutečností. V roce 1978 spoluzaložil skupinu nezávislých socialistů, která

se hlásí k programu Socialistické internacionály. S představiteli Socialistické internacionály udržoval písemný styk.

Rudolf Battěk si získal v Československu, ale i ve značné části západoevropského socialistického hnutí značnou autoritu. V červnu 1980 byl pod vyprovokovanou záminkou znovu uvězněn (představa staršího vědce a zkušeného politika, který přichází sepsat protokol o krádeži svého vozu a při této příležitosti nebezpečně zaútočí na osazenstvo policejní stanice, musí připadat absurdní snad komukoliv – jen ne orgánům československé justice a státní moci vůbec) a po více než roční vazbě byl odsouzen pro podvracení republiky k odnětí svobody na sedm a půl roku. Při odvolání mu byl trest snížen na „pouhých“ pět a půl roku, obě instance mu navíc uložily trest tzv. ochranného dohledu v trvání tří let. Jeho trestný čin (uložený trest odpovídá obvyklým sazбám za zvláště brutální znásilnění, zabití či podobné těžké kriminální delikty) spočíval podle soudu ve výměně korespondence s Bruno Kreiskym a Willy Brandtem, v účasti na činnosti Charty 77 a VONS a ve spolupráci na sborníku „O svobodě a moci“. Původní záminkou uvěznění: údajným napadením a zraněním policisty, se soud zabýval jen zcela okrajově.

Během vazby a v prvních letech výkonu trestu se vážně zhoršil Battěkův zdravotní stav: trpěl těžkými astmatickými záchvaty a byly důvodné obavy o jeho život. Přes značné úsilí světové veřejnosti mu nebyl trest přerušen. V té době byl Rudolf Battěk ochoten odejít i do exilu. Jeho pevný charakter mu však nedovoloval přistoupit na podmínky, které nepovažoval za slučitelné se svým postojem, například podat žádost o milost.

Rudolfu Battěkovi zbývá do konce trestu ještě třináct měsíců. Bude-li nucen tuto dobu strávit ve vězení, stane se jedním ze dvou československých aktivistů za lidská a demokratická práva, kteří od roku 1968 za tuto svou činnost pobýli ve vězení plných devět let.⁴ Ani pak nebude ovšem svobodným občanem, byť té nejspolečnější kategorie, nýbrž bezprávným objektem tříletého ochranného dohledu, vykonávaného právě tím oddělením VB, které se kdysi ochotně propůjčilo k provokaci vůči němu.

Informace o Chartě 77, r. 7, 1984, č. 11, s. 1–2.

POZNÁMKY

- ¹ Battěk byl z výkonu trestu odnětí svobody propuštěn předčasně, a to 41 dní před ukončením trestu. Protože se osvědčil ve stanovené dvouleté zkušební lhůtě, nebyl nakonec ochrannému dohledu podroben. K případu Rudolfa Battěka viz sdělení VONS č. 140, 189, 227, 260, 275 a 483, dokumenty č. 141, 190, 228, 261, 276 a 486, a poselství VONS ze 7. 8. 1981 účastníkům demonstrace ve Stockholmu ke 13. výročí okupace Československa obsahující informaci o stoupající perzekuci obránců lidských práv a nonkonformních občanů v Československu s uvedením případů Rudolfa Battěka a Jiřího Gruntoráda, dokument č. 1167.
- ² Správně Sociologický ústav.
- ³ Petici „Deset bodů“ adresovanou vrcholným politickým orgánům v zemi podepsali kromě Battěka též spisovatelé Václav Havel a Ludvík Vaculík, politolog Luboš Kohout, novináři Karel Kyncl, Michal Lakatoš a Vladimír Nepraš, historik Jan Tesař a místopředseda Rady sdružení mládeže Jozef Wagner, kteří ji symbolicky datovali 21. srpnem 1969. Protestovali v ní proti politice KSČ a potlačování lidských práv. Na petici reagovala státní moc velice podrážděně. Někteří z autorů byli zatčeni a propuštěni až po několikaměsíční vazbě. Proces se šachistou Luďkem Pachmanem, Rudolfem Battěkem a historikem Janem Tesařem, připravovaný na říjen 1970, však byl na poslední chvíli odložen. Battěk byl za petici „Deset bodů“ odsouzen spolu s Janem Tesařem 21. 7. 1972 Městským soudem v Praze, dále byli odsouzeni spolu s dalšími třemi obviněnými Jiřím Müllerem, Jaroslavem Jírou, Stanislavem Furekem a Pavlem Marešem za rozšiřování různých, tzv. protistátních tiskovin, především letáků vyzývajících k bojkotu voleb do zastupitelských úřadů. Za spoluautorství petice byl v květnu 1972 odsouzen též Luďek Pachman ke dvěma letům odnětí svobody. K petici „Deset bodů“ viz OTÁHAL, Milan: Počátky „normalizace“ a první fáze opozice, in: *týž: Opozice, moc, společnost 1968/1970. Příspěvek k dějinám „normalizace“*, Praha 1994, s. 15–16; též CUHRA, Jaroslav: *Trestní represe odpůrců režimu v letech 1969–1972* (Sešity ÚSD AV ČR sv. 29), Praha 1997, s. 37–39 a 62. Výňatek z rozsudku Městského soudu v Praze nad Luďkem Pachmanem vyneseného 5. května 1972 viz in: tamtéž, s. 115–116, v případě Jana Tesaře a spol. viz in: tamtéž, s. 120–124. Petice „Deset bodů“ je publikována in: PECKA: Jindřich – HOPPE, Jiří – BELDA, Josef: *Občanská společnost 1967–1970. Sociální organismy a hnutí Pražského jara 1967–1970*. Prameny k dějinám československé krize 1967–1970, 2. díl, sv. 2, Brno 1998, s. 399–403; též PECKA Jindřich – PREČAN, Vilém: *Proměny pražského jara. Sborník studií a dokumentů o nekapitulantských postojích v československé společnosti 1968–1969*, Brno 1993, s. 282–289.

⁴ Druhou osobou je myšlen Petr Uhl, který byl nejprve 19. 3. 1971 v procesu se členy Hnutí revoluční mládeže odsouzen Městským soudem v Praze pro trestný čin podvracení republiky ke čtyřem rokům odnětí svobody nepodmíněně a pro stejný trestný čin týmž soudem 23. 10. 1979 v procesu se členy Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných k pěti rokům nepodmíněného trestu odnětí svobody. K Hnutí revoluční mládeže viz PAŽOUT, Jaroslav: *Hnutí revoluční mládeže 1968–1970*. Edice dokumentů (Sešity ÚSD AV ČR č. 39), Praha 2004. K trestnímu stíhání a odsouzení členů VONS v případě Petra Uhla a spol. viz mimořádné sdělení VONS ze 30. 5. 1979, dokument č. 114, sdělení VONS č. 115, 118, 128, 129, 137, 141, 142, 143, 144, 153, 156, 158, 205 a 376, dokumenty č. 116, 119, 129, 130, 138, 142, 143, 144, 145, 154, 157, 159, 206 a 379, a dokumenty č. 1143, 1152, 1153, 1163 a 1164. Battěkovu osobnost a jeho aktivity zhodnotil Jaroslav Mezník v předmluvě ke knižnímu vydání jeho dopisů z vězení. BATTĚK, Rudolf: *Jako Červenej karkulák. Dopisy z vězení*, ed. J. Rybáčková, Praha 2002, 11–17.